Biotekniikan neuvottelukunnan kuuleminen eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnassa
Tiistaina 11.12.2018 klo 10.00, valiokuntahuone E 453

Asia: HE 114/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi muuntogeenisen organismin viljelyn rajoittamisesta

Biotekniikan neuvottelukuntaa edustaa neuvottelukunnan varajäsen FT Marja Ruohonen-Lehto, ylitarkastaja, Suomen ympäristökeskuksesta

Biotekniikan neuvottelukunta on valtioneuvoston kolmeksi vuodeksi kerrallaan asettama neuvoa-antava asiantuntijaelin bio- ja geenitekniikkaan liittyvissä kysymyksissä. Neuvottelukunta pyrkii edistämään biotekniikan ja erityisesti geenitekniikan alalla viranomaisten, alan tutkijoiden ja toiminnanharjoittajien yhteistyötä ja seuraamaan geenitekniikan kehitystä, tutkimusta ja terveys- ja ympäristövaikutuksia. Lisäksi tehtävänämme on seurata ja edistää biotekniikkaa koskevaa kansainvälistä yhteistyötä sekä geenitekniikan eettisten näkökohtien huomioon ottamista.

Esityksellä ehdotetaan säädettäväksi laki, jolla saatettaisiin voimaan kansallisia järjestelyjä, joita Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/412 direktiivin 2001/18/EY muuttamisesta siltä osin kuin on kyse jäsenvaltioiden mahdollisuudesta rajoittaa muuntogeenisten organismien viljelyä tai kieltää se alueellaan kansallinen voimaantulo edellyttää. Lailla säädettäisiin myös kansallisiin järjestelyihin liittyvästä valvonnasta. Direktiivin voimaantulo mahdollistaa jäsenvaltioille yksittäisen viljelykäyttöön hyväksytyn muuntogeenisen kasvin viljelyn rajoittamisen päätöksellä, joka on perusteltu, eikä ole ristiriidassa EU:n yhteisen riskinarvioinnin kanssa. Kieltoperusteena voidaan direktiivin 2015/412 mukaan käyttää ympäristöpoliittisia tavoitteita, kaavoitusta, maankäyttöä, sosioekonomisia vaikutuksia, muuntogeenisten organismien muissa tuotteissa esiintymisen välttämistä, maatalouspolitiikan tavoitteita sekä oikeusjärjestyksen perusteita.

Hallituksen esityksen mukaan geenitekniikan lautakunta tai elintarviketurvallisuusvirasto (Evira) voisi tehdä maa- ja metsätalousministeriölle (MMM) toimintaehdotuksen viljelyn mahdollisesta kieltämisestä tai rajoittamisesta kuultuaan yleisöä siten kuin esityksessä ja geenitekniikkalaissa on säädetty. Toimintaehdotuksella tarkoitetaan em. viranomaisten saamien kommenttien ja oman asiantuntemuksen perusteella tehtyä esitystä siitä, tulisiko kyseisen kasvin viljelyä rajoittaa tai viljely kieltää.

Toimintaehdotuksen perusteella MMM voisi tehdä valtioneuvostolle esityksen muuntogeenisen organismin viljelyluvan maantieteellisen soveltamisalan mukauttamisesta tai viljelyn rajoittamisesta tai kieltämisestä. Toimintaehdotus ei olisi ministeriötä sitova, mutta tarjoaisi viranomaisten asiantuntemukseen sekä yleisön kommentteihin perustuvan näkemyksen päätöksenteon pohjaksi.

Esityksen pykälissä 5 (Viljelyluvan maantieteellisen soveltamisen mukauttaminen, kun lupaprosessi on vielä käynnissä EU:ssa) ja 6 (Viljelyn rajoittaminen tai kieltäminen siinä tapauksessa, että 5 §:ssä tarkoitettua mukautusta ei ole tehty tai luvanhaltija ei ole mukautukseen suostunut) säädetään mm. MMM tehtävistä. Pykälän 5 mukaan MMM kävisi toimintaehdotuksen pohjalta keskusteluja muiden ministeriöiden sekä sidosryhmien kanssa sekä laatisi vaikutusarvion maantieteellisen soveltamisalan mukauttamisen vaikutuksista. Pykälän 6 mukaan viljelyn rajoittamista tai kieltämistä koskevaa asetusta valmisteltaessa MMM kävisi neuvotteluja rajoitus- ja kieltoperusteiden kannalta keskeisten viranomaisten sekä sidosryhmien kanssa sekä laatisi tarvittavat vaikutusarviot samoin kuin 5 §:n kohdalla on kuvattu.

Biotekniikan neuvottelukunta toteaa esityksestä seuraavaa. Esityksen mukaan maantieteellisen soveltamisalan mukauttamista tai viljelyn rajoittamista tai kieltämistä voidaan perustella ympäristöpoliittisilla tavoitteilla, kaavoituksella, maankäytöllä, sosioekonomisilla vaikutuksilla, muuntogeenisten organismien muissa tuotteissa esiintymisen välttämisellä sekä maatalouspolitiikan ja metsäpolitiikan tavoitteilla. Esityksen mukaan lain toimeenpanosta vastaavat maa- ja metsätalousministeriö, Evira ja geenitekniikan lautakunta. Toimintaesityksistä MMM:lle vastaavat Evira ja geenitekniikan lautakunta.

Kieltoperusteiden tarkastelu, toimintaesitysten valmistelu ja valtioneuvostolle tehtävä esitys edellyttävät laajaa asiantuntemusta. Esityksissä mainituilla lain toimeenpanijoilla on toki laajaa asiantuntemusta, mutta erityisesti esimerkiksi sosioekonomisten vaikutusten arviointi ei välttämättä kuulu toimeenpanijoiden asiantuntemuksen piiriin. Biotekniikan neuvottelukunta katsoo, että esityksessä voisi ehdottaa tahoja, joita tulisi hyödyntää asiantuntijatarkasteluissa. Lakiin voisi kirjata samalla tavalla kuin geenitekniikkalakiin asiantuntijaviranomaisia ja -laitoksia sekä asiantuntijatahoja, joita tulee kuulla valmisteluissa. Täl-

laisia asiantuntijatahoja voisivat olla yliopistot ja esimerkiksi erilaiset neuvottelukunnat, ml. biotekniikan neuvottelukunta. Lisäksi lakiin voisi kirjata selkeän ja avoimen prosessin, jolla mahdollista maantieteellisen soveltamisalan mukauttamista tai viljelyn rajoittamista tai kieltämistä valmistellaan. Ketkä asiantuntijatahot osallistuvat tähän, keitä on kuultu, miten valmistelu on tehty kussakin vaiheessa.

Lopuksi biotekniikan neuvottelukunta katsoo, että esitykseen tulisi kirjata perusteet sille, miksi kansallisessa lakiesityksessä ei ole otettu kieltoperusteeksi direktiivissä (EU) 2015/412 mainittua oikeusjärjestyksen perusteita.